

Petar Novoselec: *Opći dio kaznenog prava* (drugo izdanje, Zagreb, 2007.)

Za knjigu *Opći dio kaznenog prava* prof. dr. sc. Petra Novoselca možemo slobodno reći da se radi o jednom izvrsnom udžbeniku. Kvalitete ove knjige rezultat su iskustva profesora Novoselca, koji je, posvetivši svoj radni vijek kaznenom pravu, uspio postići potpuni sklad u povezivanju prakse i teorije kao dugogodišnji sudac, a zatim i znanstvenik. Ta stalna povezanost s praksom ostavila je tragove u autorovim veoma vrijednim komentarima odluka naših kaznenih sudova. Tako i u ovoj knjizi nalazimo mnogo primjera iz sudske prakse, koji se pojavljuju u sitnom slogu, a na brojne sudske odluke autor upućuje i u samom tekstu.

Nijedna vrijedna knjiga nije nastala "preko noći" pa tako možemo reći da i ova ima relativno dug razvojni put. Njezine prve korijene nalazimo u knjizi prof. Novoselca - *Krivično pravo: krivično djelo i njegovi elementi* iz 1990. (1. i 2. izdanje), u kojoj je autor obradio manji, ali središnji dio općeg dijela kaznenog prava – tzv. pretpostavke ili uvjete kažnjivosti, a to su četiri elementa formalnog pojma kaznenog djela: radnja, predviđenost djela u zakonu, protupravnost i krivnja¹. Taj dio materije obradio je i u koautorstvu s prof. dr. sc. Željkom Horvatićem u dva izdanja knjige *Kazneno pravo: opći dio* iz 1999. i 2001., pri čemu je napisao i poglavlja o stadijima kaznenog djela, o sudioništvu te o stjecaju i produljenom kaznenom djelu – što je zajedno sačinjavalo treći dio knjige (*Kazneno djelo*), a Novoselec je bio i autor drugog dijela (*Kazneni zakon*)². Konačno, 2004. izašlo je prvo izdanje knjige *Opći dio kaznenog prava* u cijelosti u autorstvu profesora Novoselca. Kako je to izdanje izašlo prije novele Kaznenog zakona koja je stupila na snagu 1. listopada 2004. (NN 105/04), njezine male izmjene u oblasti općeg dijela KZ-a nisu bile obuhvaćene. Točno dvije godine kasnije, 1. listopada 2006. stupila je na snagu još jedna novela Kaznenog zakona (NN 71/06) pa je 2007. uslijedilo drugo, izmijenjeno izdanje.

Vrlo je važno istaknuti da je ovo trenutačno jedina knjiga općeg dijela kaznenog prava koja je usklađena s aktualnim hrvatskim kaznenim zakonodavstvom³.

¹ Prof. Novoselec je ispravno u kasnijim radovima pojam "predviđenosti djela u zakonu" zamijenio pojmom "bića kaznenog djela" (njem. *Tatbestand*). U spomenutoj knjizi je bilo riječi i o posebnim pretpostavkama kažnjivosti, ali ne u zasebnoj glavi, već je u okviru I. glave (*Pojam krivičnog djela*) bio iznesen osvrt na "dopunske uvjete kažnjivosti".

² U prikazu drugog izdanja te knjige iz 2001. koji je izradio prof. Cvitanović očito se potkrala pogreška pa piše da je autor drugog dijela (*Kazneni zakon*) bio prof. Horvatić, premda je autor bio prof. Novoselec (ovaj ispravak se odnosi na prikaz u HLJKPP vol. 8. br. 1/2001. str. 700).

³ Naime, udžbenici profesora Bačića (*Kazneno pravo: opći dio*, 1998.) i Horvatića (*Kazneno pravo: opći dio I.*, 2003.) zasad ne prate novije izmjene Kaznenog zakona, kao ni novi Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN 151/03). Uz to, udžbenik prof. Horvatića, zbog prestanka koautorske suradnje s prof.

Sadržaj knjige koncipiran je u sedam dijelova: 1. *Kazneno pravo*, 2. *Kazneni zakon*, 3. *Kazneno djelo*, 4. *Posebni pojavnici oblici kaznenog djela*, 5. *Kaznenopravne sankcije*, 6. *Odgovornost pravnih osoba za kaznena djela*, 7. *Kratak uvod u međunarodno kazneno pravo*.

Prvi dio knjige autor započinje definiranjem pojma, predmeta i svrhe kaznenog prava; slijedi analiza odnosa kaznenog prava prema drugim granama prava; zatim se opisuje kriminalitet i znanosti o kriminalitetu; iznesene su glavne odrednice povijesti kaznenog prava i kaznenopravne znanosti; opisane su škole kaznenog prava; u kratkim crtama autor nastoji prikazati i povijest hrvatskog kaznenog prava⁴; također, analiziran je i odnos kaznenog, stegovnog i prekršajnog prava.

U drugom dijelu autor navodi glavno i sporedno kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske; definira i razrađuje načelo zakonitosti; bavi se problematikom tumačenja kaznenog zakona; razlučuje primjenu hrvatskog kaznenog zakonodavstva u prostoru; opisuje okolnosti koje dovode do isključenja i nemogućnosti primjene hrvatskog kaznenog zakonodavstva. U tom dijelu nalazi se veoma važan institut zastare. Ovdje je uneseno novo poglavlje u odnosu na prvo izdanje pod nazivom "Problem retroaktivne primjene produljenih zastarnih rokova". I u prvom izdanju je glede tog pitanja autor iznio zanimljivo stajalište⁵, ali je ono bilo u sitnom slogu (v. prvo izdanje, str. 83.). Kako je ta problematika danas vrlo aktualna (o tome je bilo polemike i u javnosti), taj dio je dopunjen, prebačen (natrag⁶) u krupni slog te zasluženo izdvojen u posebno poglavlje.

Treći, četvrti i peti dio bave se ključnim pitanjima kaznenopravne dogmatike vezanim uz pojam kaznenog djela tj. uz njegove elemente (radnja, biće kaznenog djela, protupravnost, krivnja, posebne pretpostavke kažnjivosti) i njegove posebne pojavnice oblike (pripremljene radnje, pokušaj, dovršeno kazneno djelo, sudioništvo, stjecaj, produljeno kazneno djelo) te kaznenopravnim sankcijama (kaznama i sigurnosnim mjerama). Ne treba posebno objašnjavati sadržaj tih dijelova s obzirom na to da se radi o klasičnim institutima općeg dijela kaznenog prava.

Tematika odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela još je u prvom izdanju zasluženo dobila prostor u zasebnom (petom) dijelu jer na tom području imamo relativno novo pravno uređenje⁷ pa je taj dio uvršten i u drugo izdanje kao šesti dio.

Sedmi dio (u prvom izdanju šesti dio), zamišljen kao uvod u međunarodno kazneno pravo, obrađuje najprije njegov razvitak, a zatim i njegov današnji izgled u svjetlu Rimskog statuta iz 1998., kojeg mnogi smatraju prvom kodifikacijom međunarodnog kaznenog prava. U odnosu na prvo izdanje, iz tog dijela izostavljeno je poglavlje "Posebni dio

Novoselecem, samo polovično pokriva materiju općeg dijela. Ovdje možemo spomenuti i slijedeće udžbenike: *Pavišić/Grozđanić: Osnove kaznenoga prava i postupka*, 2001., zatim *Kurtović/Tomašević: Osnove kaznenoga prava i postupka*, 2002. te *Veić/Glušćević: Osnove kaznenog prava*, 2004. – ali također nisu usklađeni s novim izmjenama u kaznenom zakonodavstvu te su ionako zbog svoje sažetosti namijenjeni uglavnom samo visokim školama. S druge strane, postoji vrlo opsežan *Komentar Kaznenog zakona (Bačić/Pavlović, 2004.)*, ali koncepcija zakonskog komentara nije adekvatna da bude udžbenik, premda je vrlo koristan kod tumačenja i proučavanja pojedinih odredbi KZ-a.

⁴ Ovdje autor obrađuje razvoj hrvatskog kaznenog zakonodavstva, a smatramo posebnom vrijednošću to što su iznesene i sažete biografije glavnih pisaca u razvitku hrvatske kaznenopravne znanosti: *Josipa Šilovića, Stanka Franka i Bogdana Zlatarića*. Dakako, razumljivo je što se autor u svom prikazu morao ograničiti na znanstvenike koji su se bavili kaznenim materijalnim pravom.

⁵ Radi se o situaciji kad zakonodavac produži zastarne rokove, ako zastara u času izmjene još teče, prof. Novoselec smatra da se onda ima primijeniti novi zakon. To stajalište je zauzeo i Vrhovni sud, a zastupljeno je i kod drugih autora (npr. kod *Bogdana Zlatarića* i *Clausa Roxina*). Ovo mišljenje je autor iznio još u ranije spomenutoj koautorskoj knjizi s prof. Horvatićem.

⁶ Ovo mišljenje je autor iznio još u ranije spomenutoj koautorskoj knjizi s prof. Horvatićem, a tamo autori nisu koristili sitni slog.

⁷ *Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela* (NN 151/03) stupio je na snagu 25. ožujka 2004., a prof. Novoselec je bio voditelj radne skupine za donošenje tog zakona.

Rimskog statuta”, s obzirom na to da je to obrađeno u knjizi *Posebni dio kaznenog prava* (Zagreb, 2007.), u kojoj je prof. Novoselec koautor i urednik⁸.

Kvalitete ove knjige kao udžbenika očituju se ponajprije u izrazitoj sistematičnosti, jasnoći, preciznosti, izbjegavanju retorike i ponavljanja, isticanju ključnih pojmova masnim slovima te važnijih riječi kurzivom, kvalitetno izrađenom kazalu, kao i u već spomenutim primjerima iz sudske prakse koje nalazimo uz svaki institut. Na taj način je složena materija općeg dijela kaznenog prava, i po obujmu i po načinu izlaganja, u ovoj knjizi približena potrebama i mogućnostima današnjeg studenta. Potvrdu tih odlika nalazimo u tome što je prvo izdanje iz 2004. bilo uvršteno u glavnu literaturu kolegija Kazneno pravo na dodiplomskim studijima svih četiriju pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj, kao i na (jedinom) poslijediplomskom studiju iz kaznenopravnih znanosti na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

S druge strane, ova knjiga po pristupu, obradi i koncepciji ispunjava najviše kriterije i daleko nadmašuje udžbenički karakter, imajući posebni značaj za našu kaznenopravnu znanost. Naime, knjiga sadrži brojne zanimljive finese koje nalazimo pretežno u sitnom slogu, a tu se čitatelj susreće s različitim komparativnim analizama, spornim teorijskim pitanjima, autorovom kritikom pojedinih pozitivnopravnih odredaba i prijedlozima novih zakonskih rješenja – ponajviše onih koja su trebala stupiti na snagu (sada već) ”legendarnom” novelom iz 2003, čiju je izradu vodio upravo prof. Novoselec. Vrijedi istaknuti da je na početku svake tematske cjeline autor naveo i pripadajuću literaturu, što uvelike ”olakšava posao” svakome tko se namjerava baviti određenom tematikom.

Iskreno se nadamo da ovo drugo izdanje nikako neće biti i posljednje, već da će ova knjiga doživjeti još mnoga izdanja držeći korak s daljnjim izmjenama hrvatskog kaznenog zakonodavstva.

⁸ U toj knjizi relevantne odredbe posebnog dijela Rimskog statuta obradila je profesoricu Turković u poglavlju *Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom*.

